

मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड युनिट-॥, मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर, महाराष्ट्र यांनी मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर येथे प्रस्तावित केलेल्या ६० कि.लि. प्रति दिन मळीवर आधारित आसवनी प्रकल्पासंदर्भात दि. २३/१२/२०२१ रोजी सकाळी ११.०० वाजता मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड युनिट-॥, मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर, प्रकल्प स्थळ महाराष्ट्र येथे घेण्यात आलेल्या पर्यावरणविषयक जाहीर लोकसुनावणीचे इतिवृत्त.

मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड युनिट-॥, मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर, महाराष्ट्र यांनी मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर येथे प्रस्तावित केलेल्या ६० कि.लि. प्रति दिन मळीवर आधारित आसवनी प्रकल्पासंदर्भात दि. २३/१२/२०२१ रोजी सकाळी ११.०० वाजता मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड युनिट-॥, मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर (प्रकल्प स्थळ) महाराष्ट्र येथे पर्यावरण विषयक जाहीर लोक सुनावणी घेण्यात आली होती. जाहीर लोक सुनावणीसाठी खालील समिती सदस्य उपस्थित होते.

१. श्री. विजय कुमार ढगे
अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी, लातूर
जि. लातूर. अध्यक्ष
२. श्री. डॉ. प्र. म. जोशी
प्रादेशिक अधिकारी,
म.प्र.नि.मं., औरंगाबाद
(ऑनलाईन उपस्थित) सदस्य
३. श्री. रा.ऊ. पाटील
उप-प्रादेशिक अधिकारी,
म.प्र.नि.मं. लातूर. समन्वयक

जाहीर लोक सुनावणीसाठी उपस्थित असलेल्या सदस्य आणि सार्वजनिक सहभागींची यादी येथे जोडली आहे. श्री. रा.ऊ. पाटील, उप-प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि.मं., लातूर तथा पर्यावरण विषयक जाहीर लोक सुनावणी समितीचे समन्वयक यांनी सर्व उपस्थितांचे स्वागत केले आणि अतिरिक्त जिल्हा दंडाधिकारी, लातूर तथा पर्यावरण विषयक जाहीर लोकसुनावणी समितीचे अध्यक्ष यांच्या परवानगीने त्यांनी लातूर जिल्ह्यातील मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड युनिट-॥, मौ. तोंडार, ता. उदगीर यांच्या प्रस्तावित ६० कि.लि. प्रतिदिन मळीवर आधारित आसवनी प्रकल्पा बाबत आज दि. २३/१२/२०२१ रोजी घेण्यात येणाऱ्या पर्यावरण विषयक जाहीर लोक सुनावणीचे कामकाज सुरू केले. सदर पर्यावरण विषयक जाहीर लोक सुनावणीचे स्वरूप व उद्देश त्यांनी सांगितले ते असे की, पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्या अधिसूचना क्र. एस.ओ. १५३३ दि. १४ सप्टेंबर २००६ व सुधारित अधिसूचना क्र. एस.ओ. ३०६७ (ई) दि. १ डिसेंबर २००९ अन्वये काही ठराविक उद्योगांना पर्यावरण विषयक मंजूरी घेणे

बंधनकारक केलेले आहे. त्यानुसार प्रकल्प धारक मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड युनिट-II, मौ. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर यांनी त्यांच्या प्रस्तावित ६० कि.लि. प्रतिदिन मळीवर आधारित आसवनी प्रकल्पाबाबत जाहीर लोक सुनावणी घेण्यासाठी दि. २२/१०/२०२१ रोजी महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळाकडे अर्ज सादर केला. त्यांनी सांगितले की, सदर अधिसूचनेनुसार सदर प्रकल्पाच्या पर्यावरण विषयक जाहीर लोक सुनावणी बाबत ३० दिवस अगोदर दि. २२ नोव्हेंबर २०२१ रोजीच्या दैनिक सकाळ (मराठी) आणि डेली टाईम्स ऑफ इंडिया (इंग्रजी) या वृत्तपत्रांमध्ये जाहीर सूचना प्रसिध्द करण्यात आली होती, ज्यामध्ये सदर प्रकल्पाबाबत सूचना, विचार, टिपणी अथवा आक्षेप तोंडी अथवा लिखित स्वरूपात नोंदविण्यासाठी जनतेला व पर्यावरणासंबंधी काम करणाऱ्या संस्थांना आवाहन करण्यात आले होते, तसेच प्रस्तावित ६० कि.लि. प्रति दिन मळीवर आधारित आसवनी प्रकल्पाचा पर्यावरण व्यवस्थापन आराखड्याचा मसुदा आणि कार्यकारी सारांश यांच्या मराठी व इंग्रजी भाषेतील प्रती अभ्यासासाठी विविध शासकीय कार्यालये, जसे जिल्हाधिकारी कार्यालय, लातूर, जिल्हा उद्योग केंद्र, लातूर, जिल्हा परिषद कार्यालय, लातूर, तहसिल कार्यालय, उदगीर, जिल्हा लातूर, ग्रामपंचायत कार्यालय, मौ. तोंडा, ता. उदगीर, जि. लातूर, उप-प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, लातूर, प्रादेशिक कार्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, औरंगाबाद, सहसंचालक (जप्रनि), महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, सायन, मुंबई, पर्यावरण विभाग, महाराष्ट्र शासन, मंत्रालय, मुंबई, आणि पर्यावरण, वने व हवामान बदल मंत्रालय, नागपूर येथे उपलब्ध करून देण्यात आल्या होत्या आणि सदर जाहीर सूचनेच्या अनुषंगाने उप-प्रादेशिक कार्यालय, म.प्र.नि.मं., लातूर येथे आजपर्यंत ई-मेलद्वारे तीन सूचना प्राप्त झालेल्या आहेत, त्यांच्या प्रती सोबत जोडल्या आहेत.

त्यांनी पुढे सांगितले की, मा. सदस्य सचिव, म.प्र.नि. मंडळ, सायन मुंबई यांनी आदेश क्र. ई. १२० दि. १४/१२/२०२१ अन्वये एक समिती गठीत केली आणि सदर समित्तेचे अध्यक्ष - मा. अतिरिक्त जिल्हादंडाधिकारी, लातूर, सदस्य - मा. प्रादेशिक आधिकारी, म.प्र.नि.मंडळ, औरंगाबाद व समन्वयक - उप-प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि. मंडळ, लातूर अशी नियुक्ती केली. सदर समिती ही फक्त सदर प्रकल्पासंबंधी लोकांचे मत नोंदविण्यासाठी आहे व सदर समितीला कोणताही निर्णय घेण्याचा कोणताही अधिकार नाही. जाहीर लोकसुनावणीत उपस्थित मुद्दे व प्रकल्प धारकांनी दिलेल्या उत्तरांस अनुसरून बैठकीचे इतिवृत्त राज्यस्तरीय आघात मुल्यांकन प्राधिकरण/समितीकडे मुख्यालय, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई यांचे मार्फत सादर करण्यात येईल, असे त्यांनी सांगितले. त्यांनी असे सुध्दा सांगितले की, सदर प्रकल्पाविषयी जर कुणाला काही लिखित निवेदन / सूचना / आक्षेप द्यावयाचे असतील तर ते प्रकल्प धारकांनी सादरीकरण समाप्त केल्यानंतर स्वतःचे नाव गावाचे नाव सांगून प्रश्न / सूचना / आक्षेप विचारू शकतात व सदर प्रश्नोत्तरांच्या कार्यवाहीची नोंद जशीच्या तशी घेतली जाईल आणि सदर जाहीर लोक सुनावणीचे इतिवृत्त महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई यांचे मार्फत राज्यस्तरीय आघात मुल्यांकन प्राधिकरण / समितीकडे सादर करण्यात येईल. त्यांनी प्रकल्प धारकास प्रस्तावित ६० कि.लि. प्रतिदिन मळीवर आधारित आसवनी प्रकल्पासंबंधीच्या पर्यावरण विषयक मंजूरीच्या प्रस्तावासाठीच्या पर्यावरणाविषयक जाहीर लोक सुनावणीचे सादरीकरण करावे अशी विनंती केली.

नंतर, डॉ. अमोल देशमाने, प्रकल्प सल्लागार, मे. वसंतदादा शुगर इन्स्टिट्यूट, पुणे यांनी प्रस्तावित प्रकल्पाचे पॉवर पॉईंट सादरीकरण ज्यामध्ये प्रकल्पाचा तपशिल, पर्यावरणीय प्रदूषण, योजना, साधने, करण्यात येणारे उपाय यांचा समावेश आहे ते सुरु केले आणि प्रस्तावित प्रकल्पाची माहिती देवून पर्यावरण संबंधीच्या बाबी लोकांना अवगत करून देणे, काही बाबी / प्रश्न, शंका असल्यास त्यांचे निरसन करणे हा जाहीर लोक सुनावणीचा मुख्य उद्देश आहे असे त्यांनी सांगितले आणि अशा प्रकारे सदर जाहीर लोक सुनावणी घेण्यात येत आहे. असे त्यांनी सांगितले. त्यांनी सांगितले की, आपण सर्वांना माहित आहे की, केंद्र सरकार विविध माध्यमातून जसे साखर कारखाना, आसवनी, विविध योजना आणून इथॅनॉल उत्पादनास प्रोत्साहन देत आहे आणि मे. विलास सहकारी साखर कारखाना लिमिटेड चा सध्याचा प्रस्ताव हा अशा प्रोत्साहन योजनांचा एक भाग आहे आणि अशा योजनांच्या अनुषंगाने सदर कारखान्याने प्रस्ताव तयार केलेला आहे व त्यांनी प्रकल्पाची पर्यावरण विषयक संपूर्ण माहिती सादरीकरणद्वारे खालील प्रमाणे विषद केली.

आपण सर्वांना माहित आहे की, सदर कारखाना मौ. तोंडार येथे स्थित आहे व पूर्वी तो मे. प्रियदर्शीनी सहकारी साखर कारखाना या नावाने होता, परंतु काही कारणास्तव पुढे तो चालला नाही, नंतर सध्याच्या व्यवस्थापनाने सदर कारखाना सन २०१४-१५ मध्ये चालविण्यास घेतला आणि तेव्हापासून तो यशस्वीपणे चालविण्यात येत आहे. सदर प्रकल्पाचा महत्वाचा उद्देश झिरो लिक्विड डिस्चार्ज (ZLD) आहे, आसवनी मधून निर्माण होणारे सांडपाणी पर्यावरणाच्या दृष्टीकोनातून महत्वाचा व संवेदनशील भाग आहे आणि सदर सांडपाण्यावर प्रक्रिया करण्यासाठी सदर प्रकल्पामध्ये त्यांनी झिरो लिक्विड डिस्चार्ज हे उद्दीष्ट निश्चित केलेले आहे व उपलब्ध तंत्रज्ञानाचा तपशिल पुढील स्लाईडमध्ये विषद करण्यात येईल, तथापि त्याविषयीची थोडक्यात माहिती मल्टि-इंफेक्ट इव्हॅपोरेटर (MEE) यंत्रणा बसविण्यात येईल, त्यामुळे निर्माण होणारे सांडपाणी कॉन्सट्रेट होवू शकेल, त्याचे आकारमान कमी होऊ शकेल आणि पुढे कॉन्सट्रेट स्पेन्टवाश इन्सिनरेशन तंत्रज्ञान वापरून जाळले जाईल.

त्यांनी सांगितले की, कारखान्याने सदर प्रकल्पासाठी एकूण ३३.७३५ चौ.मी जमिन राखून ठेवलेली आहे, त्यापैकी ३३ टक्के म्हणजे साधारणतः ११,२०० चौ. मी. जमिन हरित पट्टा विकासासाठी वापरण्यात येईल. तयार होणारे मुख्य उत्पादन इथॅनॉल - ६० कि.लि. प्रतिदिन असेल, सदर प्रकल्प वर्षभर चालविला जाईल, परंतु प्रकल्प ३३० दिवस चालेल हे विचारात घेवून आकडेवारी दाखविण्यात आलेली आहे, प्रकल्पाची एकूण प्रस्तावित गुंतवणूक रू. ९२.३५ कोटी आहे. त्यामधून जवळपास रू. ४३.०० कोटी, म्हणजे साधारणतः एकूण प्रकल्प किमतीच्या ४६ टक्के हे पर्यावरण व्यवस्थापनासाठी खर्च केले जाईल, म्हणजेच यावरून कारखान्याची पर्यावरण विषयक जागृती अधोरेखित होते, त्यांनी पुढे सांगितले की प्रकल्प स्थळ मौ. तोंडार येथे उदगीर पासून ७.० कि.मी. अंतरावर स्थित आहे. जवळचे विमानतळ हे नांदेड आहे (ज्याला ॲक्टिव्ह रनवे म्हणतात). प्रकल्प स्थळाच्या १० किमी त्रिजेच्या क्षेत्रात कोणतेही अमारण्यात किंवा राष्ट्रीय उद्यान स्थित नाही जेथे प्रस्तावित आसवनी प्रकल्प उभारण्यात येईल तो आसवणी चा ले-आऊट त्यांनी दाखविला.

आधी सांगितल्याप्रमाणे त्यांनी सांगितले की, हा कारखाना मळीवर अधारीत आहे, त्यासाठी लागणारी C Type किंवा B Type मळी साधारणतः ७०% स्वतःच्या कारखान्यात उपलब्ध होईल आणि उर्वरित मळी जवळपासच्या युनिटमधून किंवा बाजारातून घेतली जाईल. सदर प्रकल्पास एकूण

पाण्याची आवश्यकता ५५४ घ.मी.प्र.दि. एवढी असेल, सदर पाण्याची आवश्यकता पुनर्वापर करून मोठ्या प्रमाणावर कमी केलेली आहे. लागणारे पाणी हे देवर्जन धरणातून घेण्यात येईल. कारखाना स्वतः बॉयलर मधून वाफेची निर्मिती करेल आणि वाफेपासून ते वीज तयार करतील व सदर वीज प्रस्तावित आसवणी प्रकल्पामध्ये वापरण्यात येईल, म्हणजेच सदर युनिट हे वीजेच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण असेल. त्यांनी आसवणीची उत्पादन प्रक्रिया विषद केली आणि सांगितले की, सदर प्रक्रिया ही दोन टप्प्यामध्ये चालते, म्हणजे पहिल्या टप्प्यामध्ये किण्वन (Fermentation) प्रक्रिया समाविष्ट होते व दुसरा टप्पा उर्ध्वपातन (Distillation) चा आहे ज्यामध्ये किण्वन प्रक्रियेमधून तयार झालेले अल्कोहोल उर्ध्वपातनासाठी पाठविले जाते व उर्ध्वपातन प्रक्रियेच्या सहाय्याने ते फिनिश्ड प्रॉडक्ट म्हणून वेगळे केले जाते. आधी सांगितल्या प्रमाणे त्यांनी सांगितले की, सदर प्रकल्पामध्ये ते साधारणतः ६७% पाण्याचा पुनर्वापर करतील त्यामुळे मोठ्या प्रमाणावर ताज्या पाण्याची बचत होईल व या पाण्याच्या बचतीमुळे ते ५५४ घ.मी.प्र.दि. पर्यंत पाण्याची आवश्यकता कमी करण्यात यशस्वी होतील आणि कारखान्याने पाण्याच्या पुनःचक्रणासाठी पूर्णपणे विचार केलेला आहे व त्यासाठी वेगवेगळ्या प्रकारच्या यंत्रणा उभारण्यात येतील, त्यासाठी पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेमध्ये तरतुद केलेली आहे, एक कंडेन्सेट पॉलिशिंग युनिट (CPU) आहे. जे पाण्यावर पुन्हा प्रक्रिया करून मोठ्या प्रमाणावर पाणी उपलब्ध करून देण्यास मदत करेल. तयार होणारी वाफ प्रथम जनित्र (Generator) ला दिली जाईल आणि बॉयलर मधून एक्झॉस्ट वॉफ जीला कमी दाब असेल ती आसवणी प्रकल्पामध्ये वापरली जाईल ज्यामुळे दोन उद्दिष्टे साध्य होतील, म्हणजे वीज निर्माण होईल आणि आसवणी उत्पादन म्हणजे इथॅनॉल सुध्दा तयार होईल व त्यामुळे ते मोठ्या प्रमाणावर इंधन बचतीसाठी सुध्दा उपयुक्त ठरेल.

हवा पर्यावरणाच्या संबंधाने, डॉ. देशमाने यांनी सांगितले की, बॉयलर मधून उत्सर्जित होणारे धुलीकण नियंत्रीत करण्यासाठी इलेक्ट्रोस्टॅटिक प्रेसिपिटेटर (ESP) जे एक चांगले तंत्रज्ञान समजले जाते ते बसविण्यात येईल आणि धूर हा ५५ मी. उंचीच्या धुराड्यातून / चिमणीतून वातावरणात पसरविला जाईल, प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार ऑनलाईन कंटीन्युअस इमिशन मॉनिटरिंग सिस्टीम (OCEMS) यंत्रणा बसविण्यात येईल. जवळपास ११,२०० चौ. मी. चा हरित पट्टा विकसित केला जाईल. बंदिस्त फरमेंटर चा वापर केला जाईल, बूट बेसिस (Boot Basis) च्या आधारावर युनिट उभारून प्रक्रिया करून कार्बन डाय ऑक्साईडचा उपयोग केला जाईल, कौळसा व बर्गस हाताळणी यांत्रिक पध्दतीने केली जाईल त्यामुळे राख आणि धुळ उडणार नाही, धुळ उडू नये यासाठी पाणी फवारणी सारखी यंत्रणा वापरण्यात येईल, अंतर्गत रस्ते कॉंक्रीटचे आहेत, त्यामुळे धुळ उडणार नाही व वायु प्रदूषण कमी करण्यासाठी कारखाना संपूर्ण यंत्रणा बसवेल. वाहनांच्या वर्दळीमुळे वायुप्रदूषण होणार नाही यासाठी योग्य काळजी घेतली जाईल. रस्त्यांच्या दोन्ही बाजूला हरित पट्टा विकसित केला जाईल आणि वीजेच्या बाबतीत कारखाना स्वयंपूर्ण आहे त्यामुळे डी.जी.सेट पर्यायी/आपत्कालीन व्यवस्था म्हणून असेल.

त्यांनी सांगितले की, कारखाना उभारणी नंतर जेव्हा प्रत्यक्षात बॉयलर वापरले जाईल तेव्हा हवेतील धुलीकरण (Particulate Matter) आणि सल्फर डाय ऑक्साईड (SO₂) यांच्या प्रमाणात किती वाढ होऊ शकते या बाबतीत संगणकीय प्रणालीवर आधारित अभ्यास केला जातो आणि सदर प्रणाली भविष्यात धुलिकण व सल्फर डाय-ऑक्साईड यांच्या प्रमाणात वाढ होवू शकते काय व

किती प्रमाणात वाढ होवू शकते याचा अंदाज देते आणि सदर अंदाजानुसार धुलीकणामध्ये (PM₁₀) 0.८५ ug/m³ व सल्फर डाय ऑक्साईड (SO₂) मध्ये साधारणतः २.० ug/m³ अशी नाममात्र वाढ होण्याची शक्यता आहे आणि सदर संगणकीय अभ्यासामुळे वायु प्रदूषणामध्ये कोणतीही मोठी वाढ होणार नाही किंवा धोका आढळून येत नाही. त्यांनी संगणकीय अभ्यासाचे निष्कर्ष, हवेची दिशा, इ. दाखविले आणि सांगितले की, १ कि.मी. च्या परिसरात केसरी रंगाचे ठिपके दाखविलेल्या ठिकाणी धुलीकण व सल्फर डाय ऑक्साईड च्या बाबतीत नाममात्र वाढ होण्याची शक्यता आहे आणि १.५ ते २.० कि.मी. च्या परिसरात कोणतीही मानव वस्ती नाही जी एक चांगली बाब आहे.

त्यांनी सांडपाणी प्रक्रिये बाबतचा तपशिल व झिरो लिक्विड डिस्चार्ज चे उद्दिष्ट कसे साध्य करता येईल या विषयी विषद केले आणि सांगितले की, आसवनी मधून निघणारे सांडपाणी हे स्पेंट वाश नावाचे आहे ज्यापासून प्रदूषणाचा धोका थोडासा जास्त आहे, आणि म्हणून मल्टी-इफेक्ट इव्हॅपोरेटर (MEE) चा वापर करून सदर स्पेंट वाशचे आकारमान कमी केले जाईल त्यामुळे सहंत स्पेंट वाश इन्सिनरेशन बॉयलरमध्ये जाळला जाईल त्यासाठी कोळसा व बर्गस इंधन म्हणून वापले जाईल व दोन्ही इंधनाचा एकत्र वापर करून वाफ आणि वीज तयार केली जाईल आणि अशा प्रकारे स्पेंट वाशची विल्हेवाट पूर्णपणे व सुरक्षितपणे लावली जाईल, निर्माण होणारी राख विट भट्यांना दिली जाईल. अन्य सांडपाणी हे स्पेंट लीज आहे त्यावर दोन टप्प्याची बायोलॉजिकल ट्रिटमेंटचा वापर करून पूर्णपणे प्रक्रिया केली जाईल त्यामुळे पूनःवापरासाठी पाणी मोठ्या प्रमाणावर उपलब्ध होईल आणि त्यामुळे ताज्या पाण्याची बचत होईल. आधीच्या स्लाईडमध्ये दाखविल्याप्रमाणे, त्यांनी सांगितले की ते जवळपास ६५% ताज्या पाण्याची बचत करण्यात यशस्वी होतील व त्यासाठी ते सीपीयु (CPU) युनिट बसवतील. त्यांनी सांगितले की, CREP आणि केंद्रिय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार स्पेंट वाश साठवण तळी उभारण्यात येतील, मल्टी-इफेक्ट इव्हॅपोरेटर (MEE) स्पेंट वाश विल्हेवाटीसाठी आहे, तयार होणाऱ्या कंडेन्सेटवर कंडेन्सेट पॉलिशिंग युनिटमध्ये प्रक्रिया केली जाईल, सहंत स्पेंट वाश इन्सिनरेशन बॉयलरमध्ये जाळला जाईल त्यासाठी इंधन म्हणून कोळसा वापरण्यात येईल. त्यांनी स्पेंट वाश साठवण तळीची आकृती दाखविली आणि सांगितले की साठवण केलेला स्पेंट वाश जमिनीत झिरपू नये म्हणून त्यामध्ये HDPE कागदाचा वापर करण्यात येईल आणि त्यासाठी योग्य ती काळजी घेतली जाईल. त्यांनी सांगितले की, कंडेन्सेट पॉलिशिंग युनिटमध्ये दोन टप्प्याची बायोलॉजिकल प्रक्रिया केली जाईल. त्यांनी द्वितीय प्रक्रियेचा तपशिल दाखविला ज्यामध्ये पाण्यावर अनॅरोबिक व अॅरोबिक प्रक्रिया केली जाईल व सदर प्रक्रिया केलेले पाणी आसवनी विभागात पूनःवापरासाठी उपयुक्त असेल आणि त्यामुळे ताज्या पाण्याची मोठ्या प्रमाणावर बचत होईल.

त्यांनी पुढे सांगितले की, निर्माण होणारा घन कचरा, म्हणजे राख ही विटभट्टी उत्पादकांना दिली जाईल आणि अन्य विघटनशील (Decompostable) घन कचऱ्याची जमिनीत मिसळवून विल्हेवाट लावण्यात येईल त्यामुळे प्रदूषणाची शक्यता नाही. त्यांनी सांगितले की, ध्वनी व्यवस्थापनासाठी योग्य ती काळजी घेण्यात येईल, जसे जनित्र बंदिस्त जागेत असेतील, बाहेरच्या बाजूच्या जागेत ध्वनीचा जास्त परिणाम होणार नाही, कामगारांना वैयक्तिक संरक्षण साधने प्रदान करण्यात येतील, मालवाहतुकीच्या वेगवेगळ्या पाकींगमुळे वाहतुक कोंडी होणार नाही, अशा

क्रियाकलापांमुळे होणारे ध्वनी प्रदूषण नियंत्रीत केल्या जाईल व योग्य व्यवस्थापन केल्या जाईल. रस्त्याच्या दोन्ही बाजूला झाडे लावण्यात येतील जे ध्वनी कमी करण्यास मदत करतील.

परिस्थितीकी आणि जैव विविधता बाबत विषद करतांना त्यांनी सांगितले की, सदर भागामध्ये साधारणतः ७० ते ७५ % जमिन शेतीखाली व्यापलेली आहे. सदर भागात घरगुती प्राणी मोठ्या प्रमाणात आढळून आलेले आहेत, मोर आणि हरिण देखील सदर भागात काही प्रमाणात आढळून आलेले आहे. पर्यावरण व्यवस्थापनामुळे कारखाना आवाराच्या बाहेर जैविक घटकांवर कोणताही परिणाम होणार नाही आणि सदर प्रकल्प हा सर्वांच्या आर्थिक विकासासाठी उपयुक्त ठरेल.

त्यांनी सांगितले की, औद्योगिक सुरक्षिततेचे सर्व नियम पाळले जातील, कारखाना सध्या सुध्दा कामगारांसाठी विमा संरक्षण, आरोग्य तपासणीचा अवलंब करित आहे आणि आसवनी प्रकल्पामध्ये देखील संपूर्ण काळजी घेतली जाईल, अग्निशमनासाठी आसवनी प्रकल्पामध्ये योग्य यंत्रणा बसविण्यात येईल. PESO ची मार्गदर्शक तत्वे व VSI ची मानके यांचे पूर्णपणे पालन करण्यात येईल, ज्यामुळे ते धोका आणि आपत्ती व्यवस्थापन योग्य प्रकारे करण्यात यशस्वी होतील. त्यांनी सांगितले की, सदर प्रकल्पामध्ये ब्लास्टिंग किंवा अशा प्रकारचे कार्यकलाप नाहीत, त्यामुळे भुगर्भावर कोणताही परिणाम होणार नाही, आसवनीमध्ये साधारणतः ४ ते ५ टॅकर (वाहन) अशी नाममात्र वाढ होण्याची शक्यता आहे. जवळपास ११,२०० चौ. मी. क्षेत्रावर हरित पट्याचा विकास केला जाईल आणि त्यासाठी स्थानिक झाडांची लागवड केली जाईल. त्यांनी विद्यमान हरित पट्याचे छायाचित्रे दाखविले आणि सांगितले की अशा प्रकारचा हरितपट्टा आसवनी प्रकल्पामध्ये विकसित केला जाईल. सुरुवातीच्या स्लाईड मध्ये सांगितल्या प्रमाणे त्यांनी सांगितले की, कारखान्याने पर्यावरण व्यवस्थापनासाठी साधारणतः रु. ४३.०० कोटी राखून ठेवलेले आहेत. पर्यावरण व्यवस्थापना करिता बसविण्यात येणाऱ्या यंत्रणासाठी साधारणतः ४० % पेक्षा जास्त रक्कम खर्च करेल, यावरून कारखान्याची पर्यावरण विषयक जागृती आणि जनता व स्थानिक पर्यावरणाबाबतची तळमळ दिसून येते, परिचलन व देखभालीसाठी वार्षिक आवर्ती खर्च हा साधारणतः रु. २.०० कोटी असेल. कारखान्याने CER अंतर्गत साधारणतः रु. ९३.०० लाखाची तरतुद केलेली आहे आणि सदर रक्कम ही स्थानिक शाळांमध्ये स्वच्छते बाबतच्या वस्तु पुरविणेसाठी स्थानिक लोकांचे आरोग्य तपासणी, इ. साठी खर्च केली जाईल.

त्यांनी स्थानिक पर्यावरणासंबंधी विषद केले आणि सांगितले की, आपण सर्व दख्खणच्या पठारावर राहतो, सदर भागामध्ये सरासरी वार्षिक पर्जन्यमान साधारणतः ८०० मिमी आढळते, हवामान शुष्क आणि कोरडे आहे, शेतजमिन साधारणतः ७३% व स्क्रब जमिन साधारणतः २२ - २३% आहे. १० कि.मी. त्रिज्येच्या क्षेत्रात कोणतेही अभयारण्य, बायोस्फेअर रिझर्व किंवा राष्ट्रीय उद्यान आढळत नाही. त्यांनी हवेचा वेग व दिशा दर्शविणाऱ्या विंड्रोजची आकृती दाखविली. त्यांनी प्रकल्पक्षेत्रामध्ये वेगवेगळ्या १३-१४ ठिकाणी तपासणीसाठी हवा, पाणी, मातीचे नमुने घेतले त्या स्थळांचा तपशिल दाखविला ते असे आहे. जसे प्रकल्प स्थळ, तोंडार, हंगरगा, देवर्जन धरण, कल्लुर, पिंपरी, इ. त्यांनी सांगितले की त्यांनी सदर हवा, पाणी मातीच्या नमुन्यांचे विश्लेषण केले आणि त्यांचे तपासणी निष्कर्ष विषद केले. मातीचा सामु अल्कधर्मी आढळतो, नत्र आणि स्फुरदचे प्रमाण काहीसे कमी आढळते, परंतु पालाश चांगल्या गुणवत्तेचे आहे. सदर निष्कर्ष हे ८ विविध ठिकाणाहून घेतलेल्या मातीच्या नमुन्याचे आहे. त्यांनी PM₁₀, PM_{2.5}, SO₂, NO_x, CO या घटकांसाठी

वेगवेगळ्या ८ ठिकाणी हवा गुणवत्ता तपासणी केली त्याचे विश्लेषण निष्कर्ष दाखविले आणि आढळून आले की सर्व ठिकाणी हवेची गुणवत्ता राष्ट्रीय मानांकनाच्या मर्यादेच्या (NAAQS) आत आढळून आली. ध्वनी पातळी तपासणी दिवसाच्या वेळी व रात्रीच्या वेळी विविध ८ ठिकाणी करण्यात आली आणि असे आढळून आले की सर्व ठिकाणी ध्वनी पातळी च्या नोंदी राष्ट्रीय गुणवत्ता पातळीच्या आत आहेत. भूतलावरील पाण्याचे ६ विविध ठिकाणचे नमुने घेतले आणि कॅल्शियम, मॅग्नेशियम, इ. घटकांच्या विश्लेषण निष्कर्षांची IS १०५०० : २०१२ बरोबर तुलना केली. त्यांनी भुजलाचे विश्लेषण निष्कर्ष दाखविले ज्यामध्ये विविध घटक जसे सामु, विद्युत वाहकता, हार्डनेस, कॅल्शियम, मॅग्नेशियम, समाविष्ट आहे आणि सांगितले की, विविध घटकांसाठी अभ्यास केला होता.

जाहीर लोक सुनावणी दरम्यान, डॉ. प्र.म.जोशी प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि.मं., औरंगाबाद तथा जाहीर लोक सुनावणी समितीचे सदस्य (ऑन लाईन उपस्थित) यांनी कारखान्या जवळील धरणात पूर्ण १२ ही महिने पाणी असते काय, असे विचारले असता, त्यावर डॉ. देशमाने, प्रकल्प सल्लागार यांनी "नाही" असे उत्तर दिले आणि सांगितले की, सदर धरणामध्ये पावसाळ्यात एक ते दोन महिने पाणी असते व ते नंतर कोरडे होते, त्यावर डॉ. जोशी यांनी नमुने केव्हा घेतले आहे असे विचारले, यावर डॉ. देशमाने यांनी सांगितले की, नमुने जानेवारी ते मार्च, २०२१ या काळात घेतले होते.

त्यानंतर डॉ. अमोल देशमाने यांनी पूर्वी जो इ.आय.ए. अहवाल उपलब्ध करून दिला होता त्यांच्या निष्कर्षा बाबत विषद केले आणि सांगितले की, आता पर्यंतच्या स्लाईड मधून प्रकल्पाची संपूर्ण माहिती, होणाऱ्या प्रदूषणाच्या प्रकाराची शक्यता व त्याच्या नियंत्रणासाठी उभारण्यात येणाऱ्या यंत्रणांची माहिती देण्यात आलेली आहे. सदर प्रकल्प हा इथॅनॉलचा आहे. ज्याला केंद्र सरकारकडून प्रोत्साहन दिले जात आहे त्यामुळे क्रुड ऑईलची आयात कमी करण्यास मदत होईल व त्याचे अन्य फायदे देखील आहेत, कारखान्या तर्फे सदर प्रकल्पामुळे भारत सरकारच्या अशा प्रोत्साहन योजनेला योग्य प्रकारे प्रतिसाद दिल्या जात आहे, साखर कारखान्याला व्हर्टिकल इंटिग्रेशन आहे, त्यामुळे शेतकरी, ऊस उत्पादन करणारे शेतकरी आणि आजूबाजूच्या परिसरातील सर्व लोकांना त्याचा फायदा होईल. रोजगाराची प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष संधी उपलब्ध होईल. संभाव्य प्रदूषण नियंत्रणा करीता कारखान्याने उपलब्ध नवीनतम तंत्रज्ञानासहीत यंत्रणा उभारण्यासाठी योग्य रकमेची तरतुद केलेली आहे. साखर कारखान्याकडे कुशल मनुष्यबळ आहे आणि आसवनीसाठी देखील कुशल मनुष्यबळ वापरण्यात येईल. पर्यावरण व्यवस्थापनाच्या बाबतीत कारखाना जागरूक आहे आणि आसवानी प्रकल्पामध्ये सुध्दा पर्यावरण व्यवस्थापन केले जाईल. त्यांनी सांगितले की, ह्या सर्व बाबींचा विचार करता सदर आसवानी प्रकल्प हा कारखान्यासाठी, शेतकऱ्यांसाठी, कारखान्याच्या ऊस उत्पादन करणाऱ्या शेतकऱ्यांसाठी आणि स्थानिक नागरिकांसाठी दिर्घकालीन फायद्याचा असेल आणि हा सदर अभ्यासाचा निष्कर्ष आहे जो त्यांनी सादर केला व त्यांनी प्रस्तावित प्रकल्पाचे सादरीकरण समाप्त केले आणि कुणाचे काही प्रश्न असतील तर ते विचारू शकता अशी त्यांनी सार्वजनिक सहभागीना विनंती केली.

जाहीर लोक सुनावणी दरम्यान समिती सदस्य आणि सार्वजनिक सहभागी यांनी कांही प्रश्न उपस्थित केले व त्यांची उत्तरे प्रकल्प सल्लागारांनी दिले, ते खालील प्रमाणे आहेत.

१) श्री.रा.उ.पाटील, उप-प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि.मं., लातूर तथा जाहीर लोक सुनावणी समितीचे समन्वयक यांनी सांगितले की, सदर प्रकल्पामध्ये ६० कि.लि. प्रति दिन उत्पादन घेतले जाईल व लागणारी मळी स्वतःच्या कारखान्यात उपलब्ध आहे काय किंवा स्वतःच्या कारखान्या व्यतिरिक्त ती बाहेरून घेतली जाईल काय आणि या बाबतची नोंद सादरीकरणामध्ये आहे काय असे त्यांनी विचारले आणि या संबंधी स्लाईड दाखविण्याची विनंती केली. डॉ. देशमाने, प्रकल्प सल्लागार यांनी त्यासंबंधीची स्लाईड दाखविली आणि सांगितले की, स्वतःच्या कारखान्यात जास्तीत जास्त मळी उपलब्ध व्हावी यासाठी साखरेचा पाक किंवा रस (Sugar Syrup or juice) वापरण्याची कारखान्याची योजना आहे. जसे, जेव्हा कारखाना १५० दिवस चालविला जाईल तेव्हा ज्यूस ते इथेनॉल किंवा सिरप ते इथेनॉल हा मार्ग वापरला जाईल यामुळे साखर आणि B मळी तयार होईल आणि B मळी ऑफ सिजनमध्ये वापरता येवू शकेल यामुळे कारखाना जास्तीत जास्त दिवस चालेल आणि जेव्हा मळीची कमतरता असेल तेव्हा कारखाना आजुबाजूच्या परिसरातील कारखान्याकडून मळी घेईल आणि याबाबत त्याचा मुख्य अहवालात समावेश केला जाईल.

२) डॉ. प्र.म.जोशी, प्रादेशिक अधिकारी, म.प्र.नि.मं., औरंगाबाद तथा जाहीर लोक सुनावणी समितीचे सदस्य यांनी सदर प्रकल्प स्थळाच्या अक्षांश व रेखांश या विषयी विचारले कारण पूर्वी जेव्हा कारखान्याचे नाव मे. प्रियदर्शिनी सहकारी साखर कारखाना होते त्यावेळी घटना घडली होती आणि बनशेळकी धरणामध्ये नदीद्वारे मळी वाहून गेली होती. डॉ. देशमाने यांनी सदर प्रकल्पाचे अक्षांश, रेखांश व स्थळ नकाशा दाखविले आणि सांगितले की, आसबनी प्रकल्प हा दक्षिण बाजूला नकाशामध्ये गुलाबी रंगात चिन्हांकित केलेल्या चौकोनाच्या ठिकाणी उभारण्यात येईल. डॉ. जोशी यांनी सांगितले की, पूर्वी साखर कारखान्याची मळी वाहून गेली होती, परंतु डॉ. देशमाने यांनी सांगितले की, सध्याच्या व्यवस्थापनाने कारखाना चालविण्यास सुरुवात केली तेव्हापासून कोणतीही समस्या उद्भवली नाही, कारखाना व्यवस्थापण पूर्णपणे जागरूक आहे आणि अशी घटना घडू नये म्हणून संपूर्ण काळजी घेतली जाईल. डॉ. जोशी यांनी पुढे सांगितले की इंधन हे बर्गस असल्या कारणामुळे सल्फर डाय ऑक्साईड उत्सर्जनाचा प्रश्न उद्भवत नाही व सल्फर डाय ऑक्साईडचे प्रमाण फार कमी आहे आणि दुसरे असे की, बर्गसची राख विट भट्ट्यांना दिली जात नाही व ती खत म्हणून दिली जाते आणि साधारणपणे, साखर कारखान्यातील राख विट भट्ट्यांना दिली जात नाही, त्यांनी संमती पत्राच्या अटी पहावयास सुचीत केले. डॉ. देशमाने यांनी सांगितले की इंधन म्हणून जर बर्गस वापरले तर विट भट्ट्यांना राख दिली जाणार नाही, परंतु जेव्हा कोळसा व स्पेंट वाश जाळला जाईल, तेव्हा राख विट भट्ट्यांना दिली जाईल आणि ते म्हणाले की वर्स केस सिनॅरियो (Worst Case Scenerio) विचारात घेवून सदर मुद्दा ठेवलेला आहे. संमतीपत्रामध्ये त्यासाठी अट घालून दिली असेल तरच कोळसा वापरणे, अन्यथा वापरू नये असे श्री पाटील यांनी सुचविले आणि ते प्रकल्प सल्लागारांनी मान्य केले.

श्री. पाटील यांनी सुध्दा सर्वजनिक सहभागींना विनंती केली की जर कुणाला सदर प्रकल्पाविषयी काही प्रश्न, आक्षेप, सुचना विचारायचे असतील तर ते स्वतःचे नाव व गावाचे नाव सांगून विचारू शकता.

३) श्री. पंडीत किशनराव ढगे, मी. हेर ता. उदगीर जि. लातूर येथील रहिवाशी यांनी सांगितले की, सदर प्रकल्पामुळे शेतकऱ्यांना फायदा मिळेल, सदर भागातील तरुणांना रोजगाराची संधी उपलब्ध होईल म्हणून हे व्यवस्थापनाचे अभिनंदन करतात.

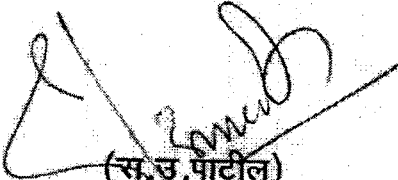
श्री. पाटील यांनी सांगितले की, जाहीर लोक सुनावणी पर्यावरणाविषयी आहे. म्हणून फक्त पर्यावरणाशी संबंधीत आक्षेप, सुचना प्रश्न विचारावे अशी त्यांनी सार्वजनिकसहभागींना विनंती केली. डॉ. जोशी यांनी देखील कुणाला काही विचारांचे असेल तर ते त्यांचे स्वतःचे नाव व गावाचे नाव सांगून विचारू शकतात अशी विनंती केली.

४) श्री. संदिप राजेंद्र पाटील, मी. तोंडार, ता. उदगीर, जि. लातूर येथील रहिवाशी यांनी सांगितले की, सदर ६० कि.लि. प्रति दिन उत्पादनचा प्रकल्प शेतकऱ्यांसाठी, तरुणांसाठी, भाव वाढीसाठी, आर्थिक प्रगतीसाठी, बेरोजगारांना रोजगाराच्या संधीसाठी चांगला आहे आणि प्रदूषणाच्या भागाच्या संबंधाने, मागील पाच वर्षांपासून, म्हणजे जेव्हापासून तो कारखाना चालवायला घेतला तेव्हापासून चांगल्या प्रकारे चालविला जात आहे आणि सदर कारखान्यात पाच वर्षांच्या काळात प्रदूषणाची कोणतीही घटना घडलेली नाही. त्यांनी सांगितले की, ते सदर प्रकल्पास समर्थन देतात व त्यांनी कारखाना स्थापनेपासून साधारणतः ५६० टन ऊस दिलेला आहे.

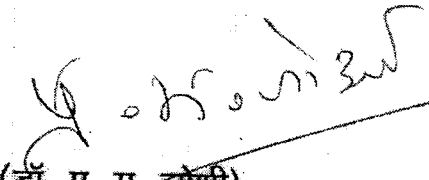
श्री. पाटील यांनी जल प्रदूषण किंवा इतर काही प्रदूषणा बाबत काही तक्रार आहे काय किंवा प्रस्तावित प्रकल्पा विषयी कुणाला काही आक्षेप, वगैरे आहे काय, असे विचारले.

मा. अध्यक्ष तथा जिल्हाधिकारी, पर्यावरण लोकसुनावणी समिती यांनी समारोप प्रसंगी आपल्या अभिप्रायात असे नमूद केले की, लोकसुनावणीच्या वेळी उपस्थित केलेले सर्व मुद्दे जसेच्या तसे लोकसुनावणीच्या इतिवृत्तांतामध्ये समाविष्ट करून पुढील योग्य त्या कार्यवाही करीता सदरचा अहवाल पर्यावरण मंत्रालय, महाराष्ट्र शासन हयांना सादर करण्यात येईल.

त्यांनंतर आभार प्रदर्शन होऊन लोकसुनावणी पूर्ण झाल्याचे घोषित केले.

(स. उ. पाटील)
समन्वयक,

पर्यावरणविषयक जाहीर लोकसुनावणी समिती तथा
उप-प्रदेशिक अधिकारी,
म.प्र.नि.मंडळ, लातूर.

(डॉ. प्र. म. जोशी)
सदस्य,

पर्यावरणविषयक जाहीर लोकसुनावणी समिती तथा
प्रदेशिक अधिकारी,
म.प्र.नि.मंडळ, औरंगाबाद.

(विजयकुमार ढगे)
अध्यक्ष,

पर्यावरणविषयक जाहीर लोकसुनावणी समिती तथा
अतिरीक्त जिल्हादंडाधिकारी, लातूर
जिल्हा-लातूर

